

Kuntatalousilta

POHJOIS-POHJANMAAN KESKUSTANUORTEN SEMINAARI

HANNES MANNINEN

14.4.2021

1.KUNTAHALLINNON ROOLISTA SUOMESSA

- **2/3 HYVINVOINTIYHTEISKUNTAMME PALVELUISTA KUNTIEN VASTUULLA**
- **BKT NOIN 260 mrd € ELI 48 000 €/asukas (V.2019)**
- **VALTION MENOT 2020 OLIVAT 67.3 mrd (TALOUSARVIO + 4 LTA)**
- **KUNTIEN JA KUNTAYHTYMIEN MENOT 47.7 mrd € (2019)**
- **VALTION VELKA ARVIO V. 2021 LOPPU ON 138 MRD €**
- **KUNTIEN JA KUNTAYHTYMIEN VELKA 47.5 mrd € (2019)**
- **VALTION HENKILÖSTÖ (budjettitalous 2019) 75 000 henkilöä**
- **KUNTIEN HENKILÖSTÖ (10/2019) 422 000 henkilöä**
- **YKSITYINEN SEKTORI 1 722 000 henkilöä**

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

- **Kuntien talouden volyymi on melko lähellä valtion budjettitaloutta, kun siitä vähennetään noin 10 mrd:n ylimääräiset koronamenot.**
- **Valtion velka on lähes kolminkertainen kuntien velkaan verrattuna.**
- **Kuntien henkilöstö on lähes 6-kertainen valtion budjettitalouden henkilöstöön verrattuna.**

JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

- Keskinäinen vertailu antaa vain suuntaviivoja, sillä luvut riippuvat toimintojen organisointimuodoista. Esimerkiksi 1970-luvun alussa kuntien ja valtion henkilöstömäärä oli lähes sama. Muun muassa valtion posti- ja telen palkkalistoilla oli noin 50 000 henkeä.
- Kunnat ovat julkisten palvelujen perusta
- Mahdollinen soteuudistuksen toteutuminen siirtää merkittävän osuuden (noin 23 mrd €) maakuntien harteille. Peruskuntien velat jäävät kuntien harteille.

2. KUNTIEN/KYN TALOUSARVION RAKENNE

- **KÄYTTÖTALOUSOSA SISÄLTÄÄ TOIMINTATUOTOT/MENOT**
- **INVESTOINTIOSA SISÄLTÄÄ RAKENTAMISEN JA MUUN OMAISUUDEN HANKINNAN JA LISÄYKSEN**
- **TULOSLASKELMA JA RAHOITUSOSA NÄYTTÄÄ VUOSIKATTEEN (paljonko jää rahaa poistoihin/investointeihin/lainojen lyhennyksiin)**

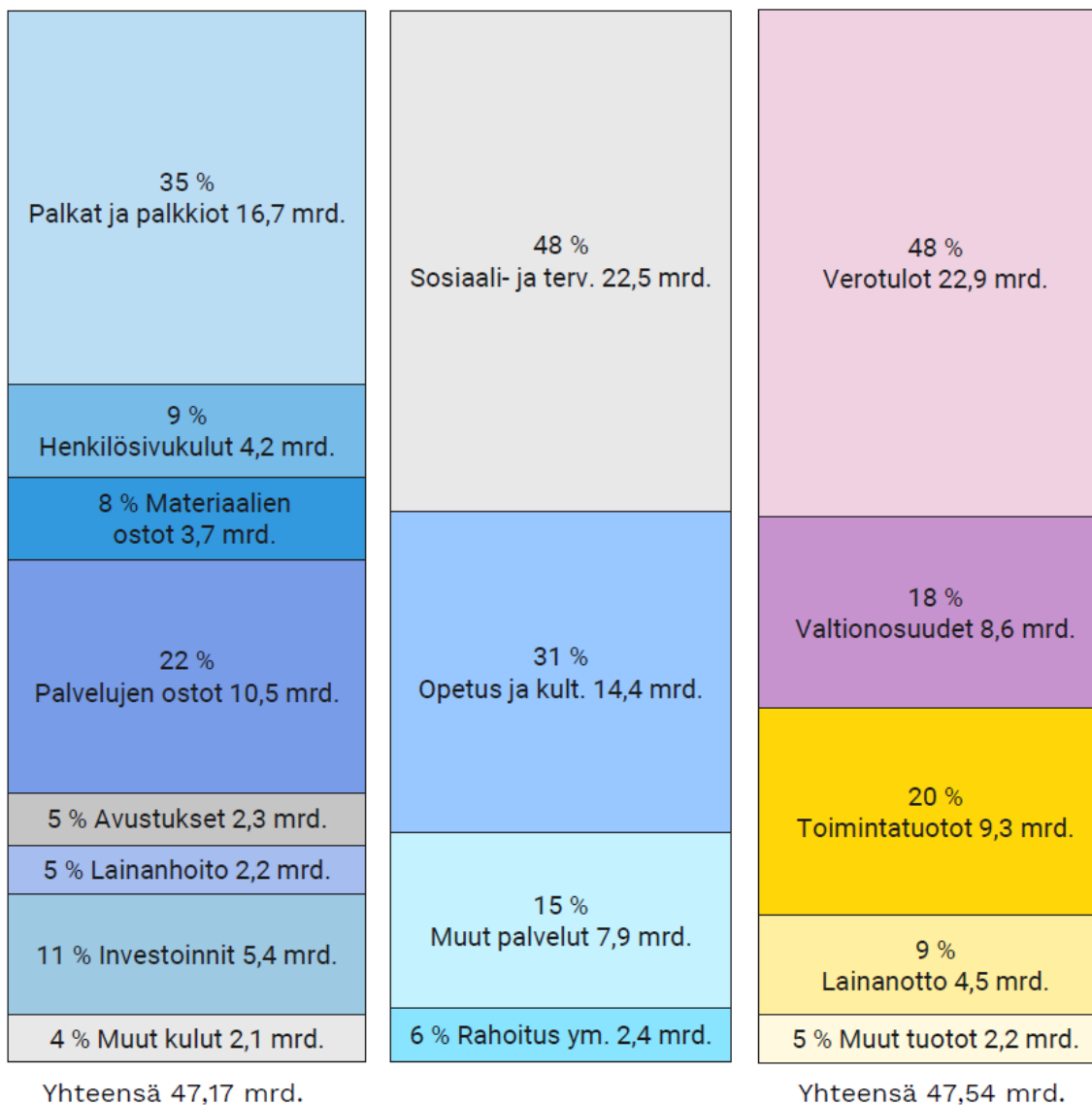
3. KUNTIEN/KYN MENO- JA TULORAKENNE (47.7 mrd, 2019)

- **HENKILÖSTÖKULUT 44 %, PALVELUT 10.49 %, INVESTOINNIT 12 %**
- **SOSIAALI- JA TERVEYSMENOT 48 %, OPETUS- JA KULTTUURIMENOT 31 %, MUUT PALVELUT 15 %, RAHOITUS YM. 6 %**
- **VEROTULOT 48 %, VALTIONOSUUDET 18 %, TOIMINTATUOTOT 20%**

Liite 1 Kuntien ja kuntayhtymien talous v. 2019

Kuntien ja kuntayhtymien talous vuonna 2019

Tulos- ja rahoituslaskelman mukaiset ulkoiset menot ja tulot.

4. TEHTÄVÄKOHTAISET MENORAKENTEET

- **SOSIAALI- JA TERVEYS 22,38 mrd € (2019)**

erikoissairaanhoido 37 %, perusterveydenhuolto 18 %,
ikäntyneiden palvelut 21 %, vammaisten palvelut 10 %

- **OPETUS- JA KULTTUURI 13.3 mrd € (2019)**

perusopetus 41%, varhaiskasvatus 24%, toinen aste 16%

Liite 2 Sosiaali- ja terveys

Sosiaali- ja terveys 2019

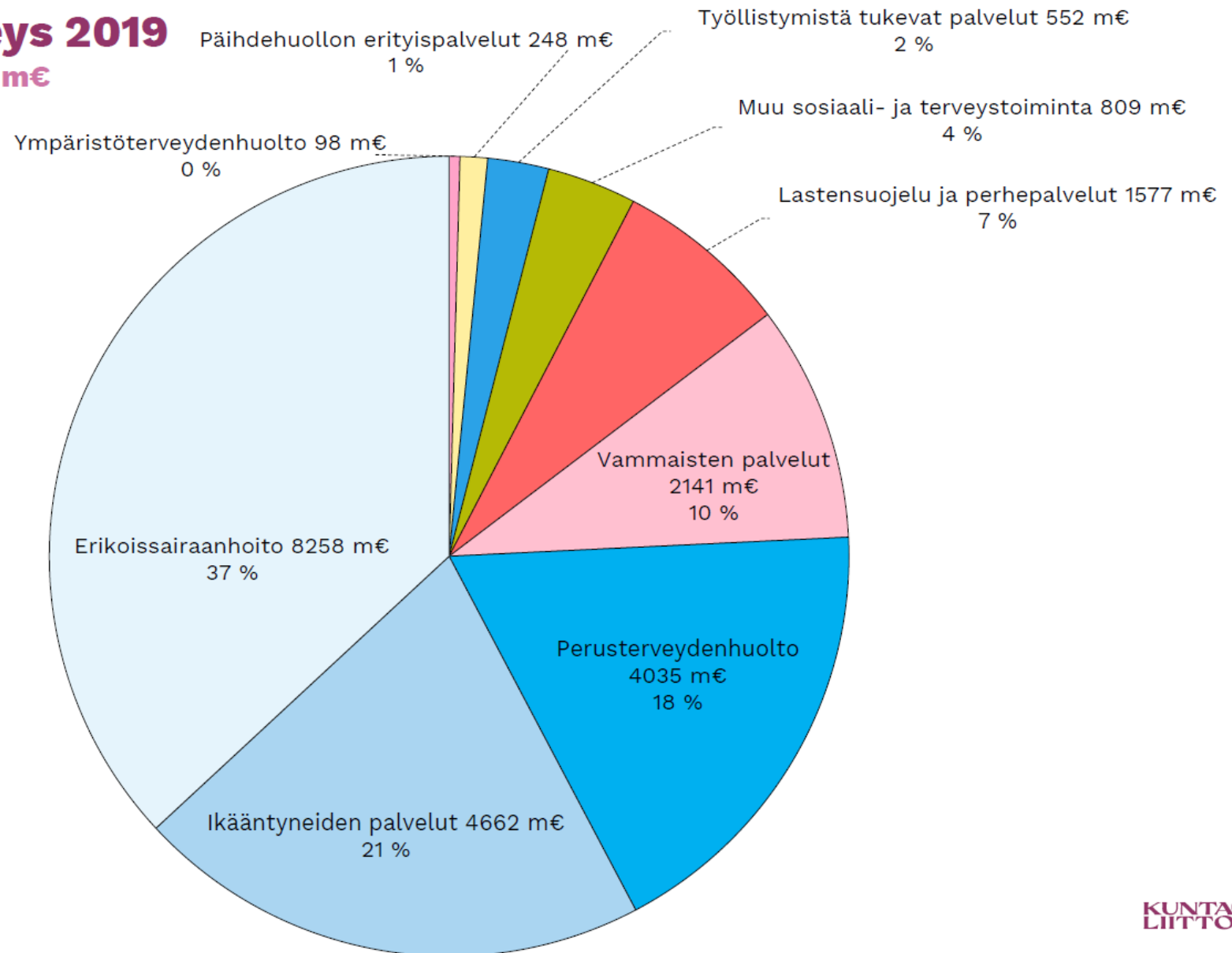
Kunnat ja kuntayhtymät, m€

Ulkoiset
käyttökustannukset
yhteensä 22,38 mrd.€

Ulkoiset
käyttökustannukset =
Toimintakulut +
vyörytyskulut + poistot ja
arvonalentumiset

Ei sisällä kuntien ja
kuntayhtymien keskinäisiä
palveluiden ostoja.

Lähde: Tilastokeskus
Päivitetty: 15.9.2020

Opetus- ja kulttuuri 2019

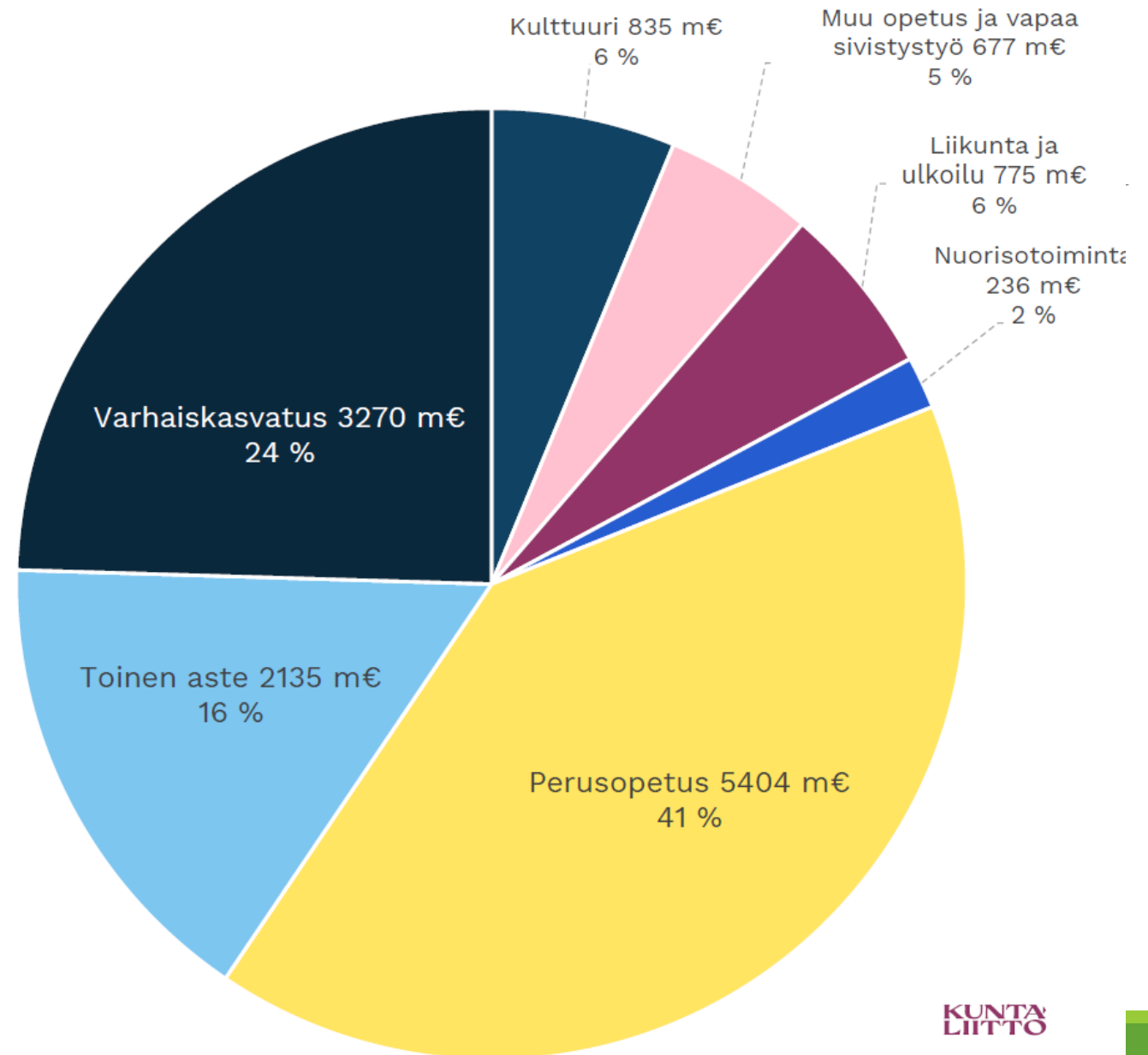
Kunnat ja kuntayhtymät

Ulkoiset käyttökustannukset yhteensä 13,33 mrd.€

Ulkoiset käyttökustannukset = Toimintakulut + vyörytyskulut + poistot ja arvonalentumiset

Ei sisällä kuntien ja kuntayhtymien keskinäisiä palveluiden ostoja.

Lähde: Tilastokeskus
Päivitetty: 24.9.2019/mm

5. KUNTIEN VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄSTÄ

- **Laskennallinen järjestelmä (kaikilla kunnilla sama omavastuuosuus peruspalvelujen kustantamisessa)**
- **Kuntien erilaisuutta tasoitetaan seuraavasti:**
- **1) kustannuserojen tasauksella ja**
- **2) tuloerojen tasauksesta (verotulotasaus) sekä**
- **3) osa muodostuu valtion erillisistä korvauksista mm. verotulojen menetyksistä, lisätehtäväkorvauksista jne.**

5. KUNTIEN VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄSTÄ

- **Kustannuserojen tasaus:**

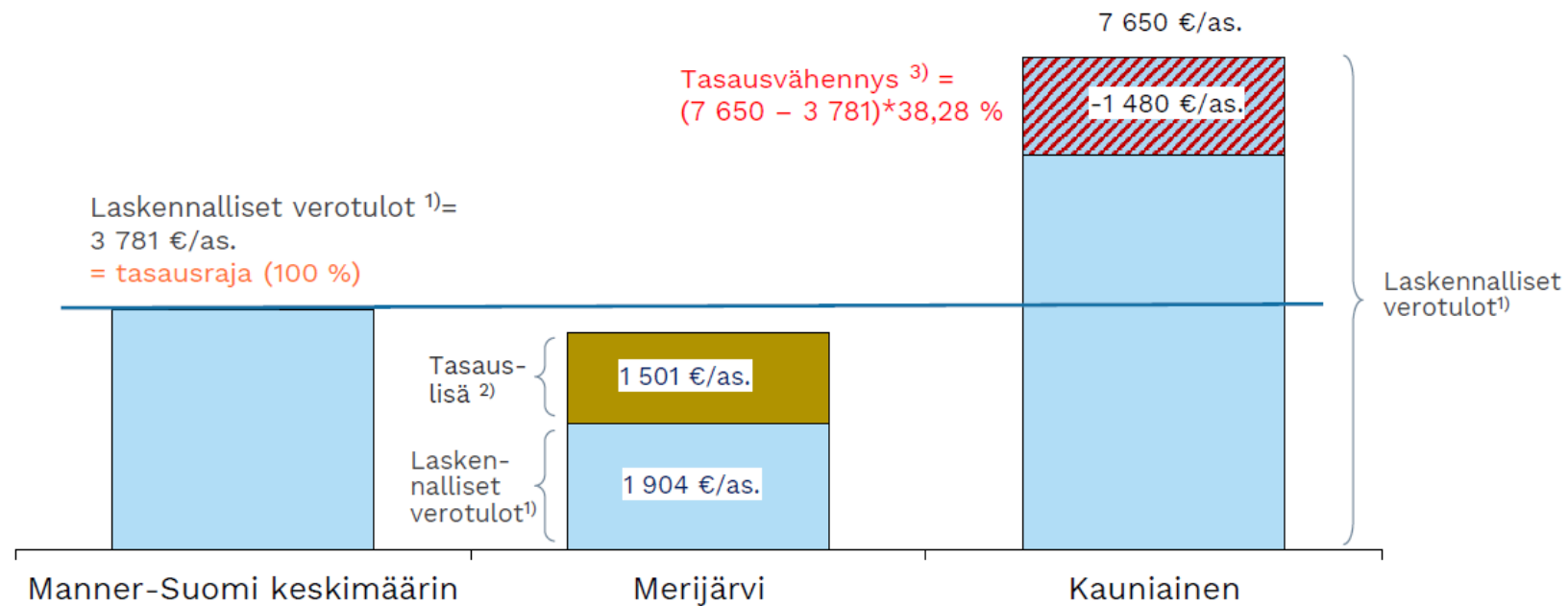
otetaan huomioon tarve- ja olosuhdetekijöitä mm. terveyden-huollossa ikärakenne-, sairastavuus. Valtionosuuden lisäosassa huomioidaan myös syrjäisyys, työpaikkaomavaraisuus, saamelaisten kotiseutualueen kunta. Muitakin kerrointekijöitä on.

- **Verotulotasaus:**

Valtakunnallinen kuntavero + yhteisövero + ydinvoimalaitoksen laskennallisesta kiinteistöverosta puolet jaetaan maamme asukasluvulla ja näin saadaan valtakunnallinen verotulo €/asukas. Jokaisella kunnalle lasketaan valtakunnallisilla veroprosenteilla vastaava vero €/asukas.

Jos kunnan oma laskennallinen verotulo jää alle valtakunnallisen keskiarvon, niin alle jäävästä osuudesta hyvitetään 80 %, jos keskiarvo ylittyy, niin ylimenevästä osuudesta leikataan 30 % + luonnollinen logaritmi, joka muutetaan prosenteiksi.

Verotuloihin (v. 2018) perustuva valtionosuuden tasaus vuonna 2020, €/as.

1) Kunnan laskennallisissa verotuloissa otetaan huomioon laskennallinen kunnallisvero, kunnan osuus yhteisöveron tuotosta sekä puolet ydinvoimalaitosten laskennallisesta kiinteistöverosta.

2) Kunnan tasauslisä on 80 % tasausrajan ja kunnan laskennallisten verotulojen erotuksesta

3) Kunnan tasausvähennysprosentti tasausrajan ylimenevältä osalta on 30 + ylimenevän osan luonnollinen logaritmi.

5. KUNTIEN VALTIONOSUUSJÄRJESTELMÄSTÄ

Valtionosuudet vaihtelevat kuntien kesken valtavasti. Muutamasta prosentista aina 60 %:iin tuloista. Ero Laesterän laskelmien mukaan, jos kaikki valtionosuudet poistettaisiin, niin Tampereella veroprosentti olisi 28, Utsjoella 59 ja Rautavaaralla 71.

6. TÄRKEITÄ TUNNUSLUKUJA

- Oman kunnan taloudellisen tilan selvittämisessä voi käyttää esimerkiksi kunnan velka €/asukas, konsernivelka €/asukas, vuosikate €/asukas tai % poistoista, kertynyt ylijäämä/alijäämä €/asukas, omavaraisuusaste % jne.
- Tunnuslukuja voi verrata valtakunnan tai maakunnan keskiarvoon, samankokoisten kuntien keskiarvoon, naapurikuntiin jne. Tietoja on helposti saatavilla esim. Kuntaliiton sivuilta kuntien tilastoista, kuntanavigaattorista jne.

7. KUNTATALOUS 2020 OLI ERITYISEN VAHVA

- Viime vuodelta kunnat tekevät historiansa parhaita tuloksia. Syynä ovat valtion maksamat noin 3 miljardin koronatuot. Kunnille on aiheutunut myös kuluja, mutta toisaalta palvelujen sulkemisesta aiheutuvia säästöjäkin.
- Jos kunnalla on kattamatonta alijäämää, niin silloin ylijäämällä se katetaan. Jos mahdollisten varausten jälkeen on vielä ylijäämää niin on syytä tehdä arvonalennuksia sellaisesta omaisuudesta, joka mahdollisesti myydään tai rakennus esimerkiksi puretaan.
- Kuntatalouden tilassa on ollut suuria vaihteluja riippuen talouden suhdanteista. Vuosi 2019 oli äärimmäisen vaikea. Viime vuosi korjasi tilannetta.

8. TULEVAISUUDESTA

- **Kuntataloudessa on ongelmia tulevaisuudessakin, mutta jos sote toteutuu, helpottaa se monia sellaisia kuntia, joissa sotemenot ovat olleet erityisen suuret.**
- **Kuntien rooli muuttuu, jos ja kun soteuudistus toteutuu voimakkaasti elinvoiman kehittämisen suuntaan.**
- **Kuntaveroprosentti ka. nyt 20,02, sitä alennetaan siirtymävaiheessa 13,26 %-yksiköllä, joka alennus peritään valtionverona sotekustannusten rahoittamiseksi.**

8. TULEVAISUUDESTA

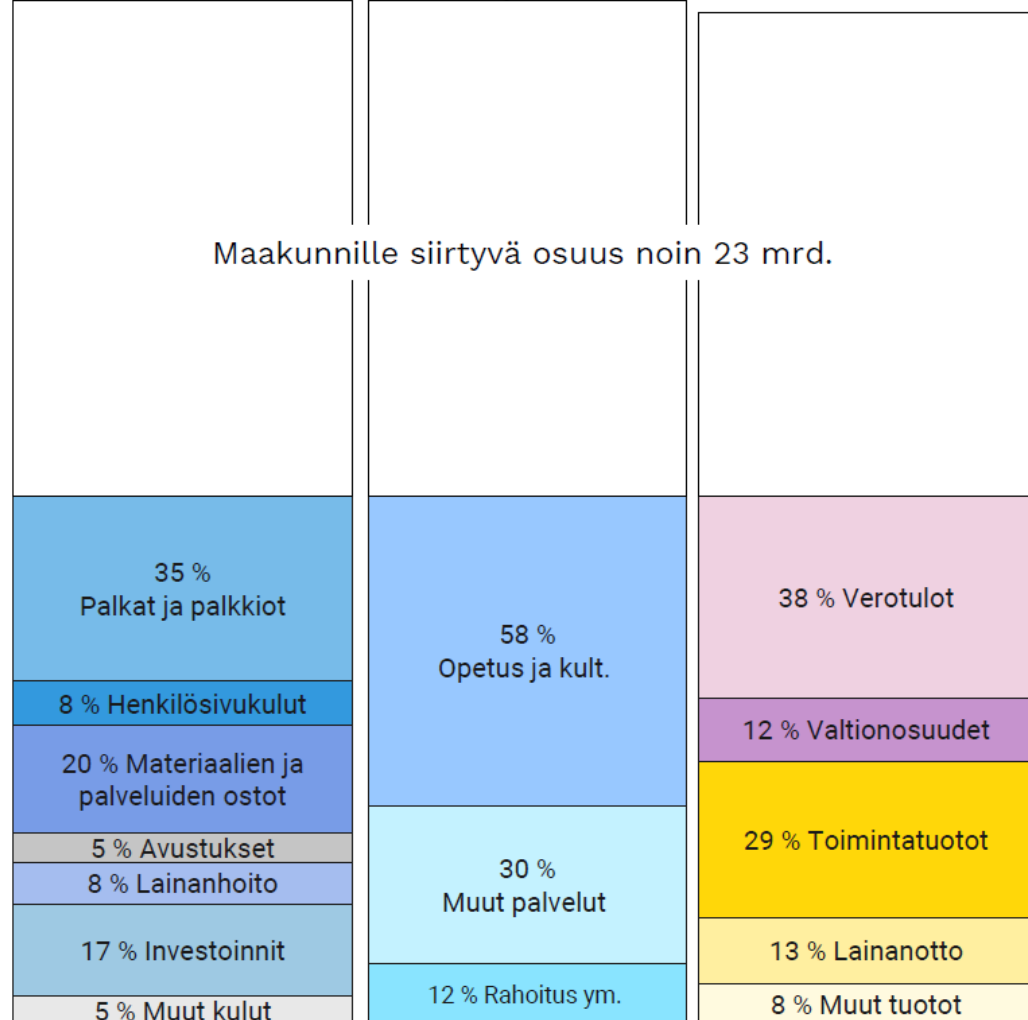
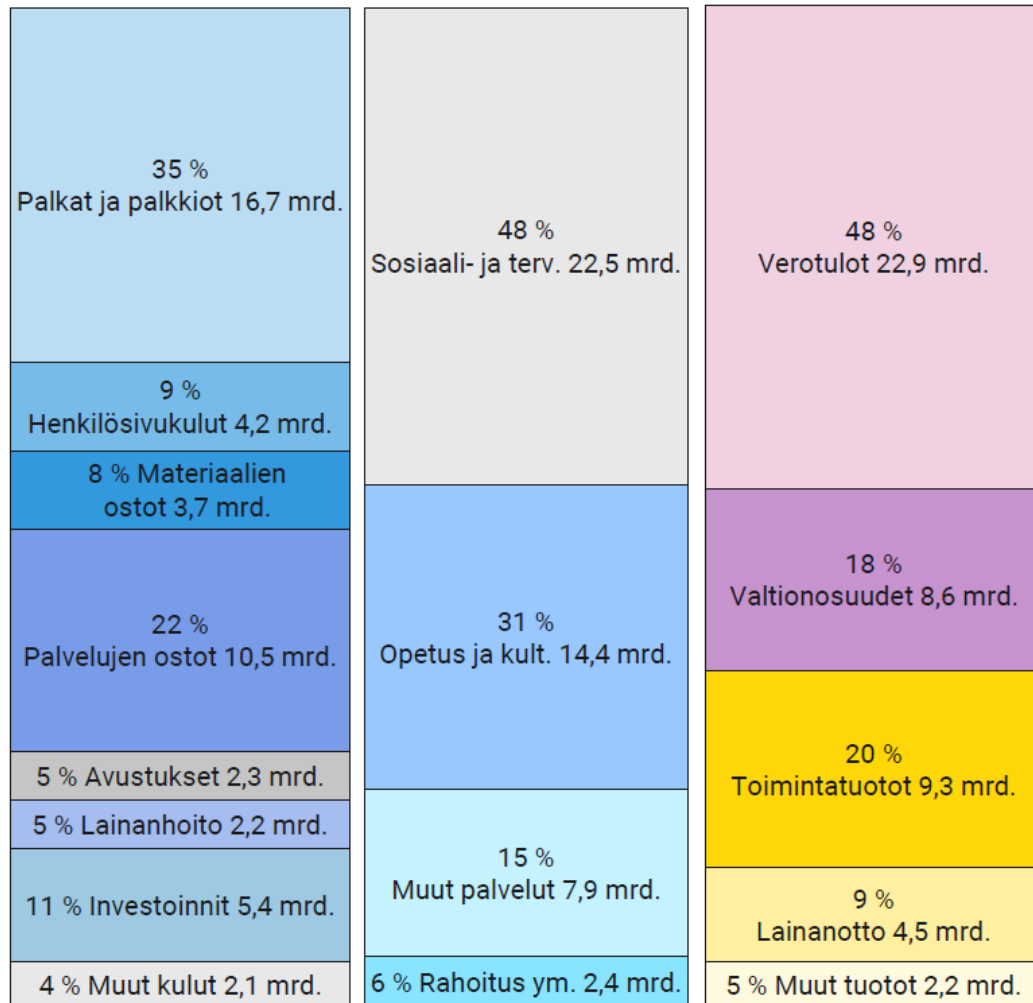
- **Maakunnille luodaan oma valtionosuusjärjestelmä, joka muistuttaa kuntien vastaavaa ja samalla muutetaan kuntien valtionosuusjärjestelmää siten, että kuntien talouden tasapainotila ei muutu järjestelmään luotuja lisäys/vähennysturvarajoja käyttäen.**

Liite 5 Kuntien ja kuntayhtymien talous nyt ja tulevaisuudessa

Kuntien ja kuntayhtymien talous nyt ja tulevaisuudessa

Tulos- ja rahoituslaskelman mukaiset ulkoiset tulot ja menot
Arvio vuodelle 2019 noin 47 mrd.

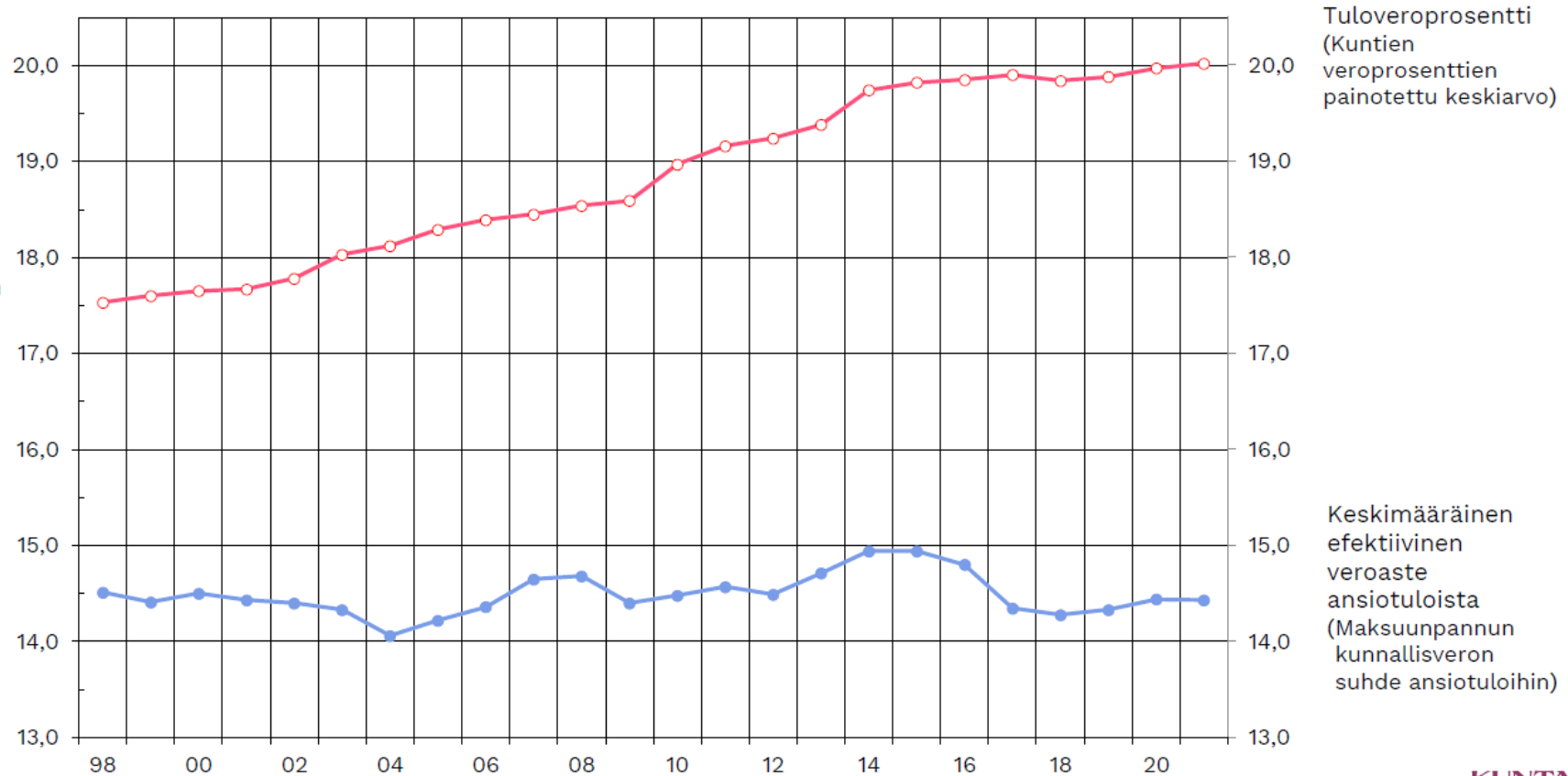
Tulos- ja rahoituslaskelman mukaiset ulkoiset tulot ja menot
Hahmotelma vuodesta 2023 vajaa 25 mrd.

Nimellinen ja efektiivinen kunnallisveroprosentti

Useat kunnat ovat kompensoineet vähennysten korotuksen vaikutuksen nostamalla tuloveroprosenttiaan.

Vaikka nimellinen tuloveroprosentti on noussut, efektiivinen veroaste on kuitenkin jopa laskenut.

LOPUKSI

**KUNTATALOUS ON LAAJA JA VAIKEASTI HALLITTAVA
KOKONAISUUS.**

